

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 4

Засновано у 2015 році

Рівне – 2016

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 4 / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2016. – 366 с.

До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступники головного редактора: **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Бех І. Д., доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, Учений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, доктор габілітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

Члени редколегії:

Безкорвайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Вербець В. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної, навчально-методичної роботи та гуманітарної політики Рівненського державного гуманітарного університету;

Карпенчук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Ламанаускас В., доктор соціологічних наук, професор, директор науково-методичного Центру «Scientia Educologica», професор Шяуляйського університету (м. Шяуляй, Литовська Республіка);

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Малолєпши Елігіуш, др. хаб., професор, декан педагогічного факультету Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові;

Пелєх Л. Р., доктор педагогічних наук, професор, зав кафедри міжкультурної комунікації та історії світової літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелєх Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Потапчук Т. В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;

Стоклоса К., доктор наук, професор, Інститут Зигмунд-Неуман (Дрезден, ФРН);

Федаєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Херсонського державного університету;

Шмид К., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри історії і теорії виховання Жешувського університету (м. Жешув, Республіка Польща);

Шугасва Л. М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Яшук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Бісовецька Л. А. кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкового навчання РДГУ.

Сойчук Р.Л., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідомство про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом МОН України № 515 від 16.05.2016 р.

Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України (галузі науки – педагогічні).

Упорядники: **проф. Петренко О.Б., доц. Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ**

Рецензент: **Коляда Н. М.** – доктор педагогічних наук, професор; завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини.

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №10 від 27 жовтня 2016 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

ЗМІСТ

Федяєва В. Л. «Вітчизна – святиня серця і думки...»	7
Павелків Р. В. Особливості розвитку емпатії як соціально-психологічного явища та компонента моральної сфери особистості.....	16
Пустовіт Г. П., Климчук В. В. Упровадження ІКТ у методику навчання та управління діяльністю позашкільних навчальних закладів	27
Петренко О. Б. Використання ІТ у виховному процесі: можливості, переваги, ризики, перспективи.....	40
Потапчук Т. В. Особливості залучення мультимедіа до процесу музичного виховання в сучасній педагогічній практиці.....	47
Budz I. F. National organizations and innovative projects in the content formation of gifted education in Great Britain.....	56
Бєлан Г. В. Національна ідея у науковій спадщині культурно-освітніх діячів 1917-1920-тих рр. як основа патріотичного виховання дітей та молоді в Україні.....	63
Бісовецька Л. А., Верхова І. П. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у роботі класного керівника	73
Боровець О. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки	82
Бричок Б. П. Педагогічні проблеми школи інформаційного суспільства: загрози і ризики	89
Бричок С. Б. Особливості застосування і поєднання ІКТ та проектної технології у підготовці вчителя початкових класів	96
Васильюк В. М., Ярмошук О. О., Давидюк І. В. Фізкультурна грамотність в аперцепції суспільної активності індивіда	106
Власюк Г. І., Кіндрат В. К. Спортивно-просвітницька організація «Пласт» у системі патріотичного виховання молоді	116
Ганжа М. В. Функції дизайну в педагогічній теорії та виховній практиці зарубіжних країн.....	124
Генсіцька-Антонюк Н. О. Процес розв'язування текстових математичних задач як засіб розумового виховання учнів.....	135
Гринькова Н. М. Роль інформаційних технологій у моральному вихованні молодших школярів в умовах позашкільного навчального закладу.....	142
Гудовсек О. А. Професійна підготовка майбутніх педагогів позашкільної освіти до роботи з дітьми молодшого шкільного віку	150

Колупасєва Т. Є. Впровадження інформаційних технологій навчання в умовах проектування інноваційного освітнього середовища вищого навчального закладу	157
Кособуцька Г. П. Роль інформаційних технологій в реалізації концепції духовного розвитку особистості учня	168
Кулакова Л. М. Вплив сучасного інформаційно-комунікаційного простору на формування позитивних моральних якостей особистості молодшого школяра	175
Малиношевський Р. В. Соціально-педагогічні проблеми дослідження ризикованої поведінки старшокласників у сфері Інтернет-спілкування	183
Павелків К. М. Можливості Інтернету в організації взаємодії сім'ї і школи	192
Павелків О. М. Роль інформаційно-комунікаційних технологій в організаційній та виховній роботі класного керівника загальноосвітнього навчального закладу	200
Петренко С. В. Використання хмарних сервісів G SUITE (GOOGLE APPS) у навчально-виховному процесі	211
Сойчук Р. Л. Інформаційно-комунікаційні технології у виховному процесі та сучасне підростаюче покоління: погляд на проблему	220
Сорочинська Т. А. Застосування інформаційних інновацій у педагогічній діяльності вчителя	230
Стельмашук Ж. Г., Грицюк Н. Й. Використання інформаційних технологій у національно-патріотичному вихованні учнів	239
Сяська І. О. Детермінанти розвитку екологічної самосвідомості студентської молоді у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів	250
Сяська Н. А. Використання методів математичної статистики у фізичному вихованні і спорті засобами новітніх інформаційних технологій	257
Тихенко Л. В. Сучасні підходи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у позашкільній освіті	264
Ткачук Н. М. Організація керованої самостійної роботи керівників ЗНЗ в міжкурсовий період	271
Трохимчук І. М. Організація еколого-натуралістичної роботи за міжнародним практичним науково-освітнім проектом GLOBE	281
Ціпан Т. С., Боровець В. І. Використання інформаційно-комунікативних технологій у навчально-виховному процесі школи	290
Шкуренко О. В. Виховання інформаційної культури в майбутніх учителів початкової школи засобами хмарних технологій	299

Доробки молодих науковців

Баліка Л. М. Шкільна бібліотека та інформаційно-комунікаційні технології	305
Гусаковська Т.М. Підготовка майбутніх фахівців із біології у вищому навчальному закладі	312
Дембровська Г. М. Виховний потенціал діяльності тренера-викладача у позашкільних навчальних закладах спортивного профілю	318
Демянюк І. В. Підготовка магістра початкової освіти очима студентів.....	328
Осипчук О. П. Формування морального виховання молодших школярів у педагогічному процесі школи	335
Таргоній І. В. Використання мультимедійних технологій у системі мистецької освіти.....	342
Федорук О. М. Використання інформаційних технологій в освітній сфері ВНЗ: прикладні аспекти	350
Шидловський А. І. Роль комп'ютерно орієнтованого середовища у становленні професійної компетентності майбутніх вчителів фізико-технологічного профілю.....	356
Відомості про авторів.....	364

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ПРОЕКТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Анотація. У статті розглядаються проблеми проектування інноваційного освітнього середовища вищого навчального закладу. Серед них: впровадження інноваційних інформаційних освітніх технологій, інтерактивних методик навчання, роль викладача, що є рушієм інноваційної діяльності у вищому навчальному закладі. Визначені проблеми впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес ВНЗ. Уточнюються поняття: дистанційне навчання, вебінар, електронні словники, програми-перекладачі, електронне видання, електронний методичний посібник, мультимедійний електронний підручник. Встановлено, що основним змістом діяльності вищого навчального закладу повинно стати проектування інноваційного освітньо-виховного середовища, яке передбачає: зміну організації і змісту освіти з метою інтеграції у світовий освітній простір, оптимізацію кадрового забезпечення, комплексне удосконалення професійної майстерності педагогів через опанування інноваційними і дослідно-експериментальними видами діяльності. Реалізація результатів проведених досліджень дозволить активізувати навчально-виховну діяльність ВНЗ та створити інноваційне освітнє середовище.

Ключові слова: інноваційне освітнє середовище, інформаційні освітні технології, інноваційна діяльність, дистанційне навчання, вебінар, електронні словники, електронне видання, електронний навчальний посібник, інноваційні методи викладання.

Безумство діяти по-старому і чекати
нових результатів.

Альберт Ейнштейн

Постановка проблеми. Формування умов для підвищення продуктивності навчального процесу та конкурентоспроможності фахівців, модернізації національної освіти, підвищення рівня інноваційної активності, застосування передових технологій є необхідною умовою для адаптації освіти до нових ціннісних освітніх установок, які постійно змінюються, розроблення і прийняття нової освітньої парадигми.

Саме проектування інноваційного освітнього середовища вищого навчального закладу дасть змогу реалізувати ідею саморозвитку освітніх систем, сформувати особистість, здатну орієнтуватися у розмаїтті суперечностей сучасного світу, визначити власний шлях саморозвитку, самонавчання і самовизначення у професійній кар'єрі.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Розвиток досліджень у освітній галузі приводить до появи нових характеристик освітнього середовища, які відображають різні його аспекти, зокрема: педагогічне середовище, яке формується на засадах взаємодії всіх учасників

навчально-виховного процесу; соціофізичне середовище, внутрішнє середовище освітньої системи; внутрішнє і зовнішнє середовище навчального закладу; локальне освітнє середовище та макросередовище; телекомунікаційне навчальне середовище тощо. У сучасній психолого-педагогічній літературі категорію «освітньо-виховне середовище» вивчають Л. Буєва, Ю. Мануйлов, Л. Новикова, Н. Селиванова, В. Петрівський, І. Якиманська, В. Ясвін, Ю. Шапран, О. Шапран та інші; сутність поняття «навчально-терапевтичне середовище» визначає Г. Любимова; «уклад життя школи» – О. Тубельський, «спосіб життя закладу освіти», «дух школи», «корпоративний дух школи», «організаційний клімат школи» – О. Гуменюк; «виховна система» – В. Докучаєва, Л. Новикова, С. Савченко, В. Селіванова та ін.; «творче освітнє середовище» – В. Ясмін; розвиваюче освітнє середовище – І. Фурман, Б. Ельконін, А. Валицька, «професійно-креативне навчально-виховне середовище» – З. Курлянд; етновиховний простір – Н. В. Лисенко та ін.

Ефективність освітніх інновацій досліджували В. Безпалько, В. Бухвалов, Б. Горячов, В. Гузєєв, І. Дичківська, І. Лернер, В. Монахов, Т. Назарова, В. Паламарчук, О. Пехота, І. Прокопенко, Г. Селевко, С. Сисоєва, Д. Чернілевський, М. Чошанов, С. Шаповаленко та ін. У зарубіжній педагогічній теорії та практиці проблема представлена у дослідженнях таких вчених, як С. Ведемейер, Г. Веллінгтон, М. Вульман, М. Кларк, П. Мітчел, Ф. Персиваль, С. Сполдінг, Р. Томас та ін.

Інноваційні педагогічні технології в організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах розглянуто в дослідженнях І. Богданової, О. Гохберг, О. Євдокимова, І. Козловської, Н. Копняк, Т. Красильник, С. Сидоренка, В. Химинця та ін.

Постановка завдання. Мета статті – виявити важливі проблеми, що постають перед вищими навчальними закладами у процесі вдосконалення навчального процесу з упровадження освітніх і педагогічних інновацій для проектування інноваційного освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційне освітнє середовище має велике значення у процесі підготовки майбутніх вчителів у системі неперервної освіти. Як зазначають українські вчені О. Шапран та Ю. Шапран [6, с. 108], тільки в умовах інноваційного середовища можливо сформувати вчителя-дослідника та новатора.

На пріоритет формування освітнього простору вказують усі сучасні законодавчі та нормативні документи, які регламентують здійснення інноваційної діяльності: Закони України «Про інноваційну діяльність» (від 04.07.02 р. № 40-IV), «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (від 16.01.03 р. № 433), накази Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» (від 07.11.00 р. № 522), «Про затвердження Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад» (від 20.02.02 р. № 114), «Про затвердження Положення

про здійснення моніторингу виконання інноваційних проектів за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків» (від 17.04.03 р. № 245) та ін.

Досвід упровадження освітніх і педагогічних інновацій підтверджує, що у вищих навчальних закладах у процесі вдосконалення навчального процесу постають такі важливі завдання:

- технічна, технологічна та організаційна модернізація освітнього процесу. Це завдання розв'язується через упровадження стандартних інноваційних технологій і методик, які адаптуються до вимог і рівня апаратурно-організаційного забезпечення у конкурентному навчальному закладі;

- удосконалення змісту програм і курсів шляхом конструювання змісту освіти відповідно до наукових, технологічних та практичних досягнень науки і практики;

- технологічна перепідготовка викладачів та управлінських структур вищого навчального закладу, що залежить від їх здатності до опанування методикою та психолого-педагогічної готовності до прийняття відповідних змін.

Упровадження до навчального процесу нових педагогічних та інформаційних технологій – це, насамперед, перехід вищого навчального закладу до нового якісного стану, який потребує перепідготовки викладачів, оскільки перебіг усіх інноваційних процесів залежить від творчої активності педагогічного колективу, особистості викладача, тому що його світоглядні установки безпосередньо позначаються на змісті освіти [7, с. 143].

Реалізація цих завдань буде сприяти проектуванню інноваційного освітнього середовища вищого навчального закладу.

Навчальна інноваційна технологія – це такий підбір операційних дій педагога зі студентом, у результаті яких суттєво поліпшується мотивація студентів до навчального процесу, тобто змінюються потреби у навчанні і зацікавленість, навчання стає життєвою цінністю.

Необхідною умовою використання інформаційних технологій є реформування системи освіти, розробка нових дидактичних і методичних концептуальних засад освіти. Головними напрямками цього процесу мають стати:

- створення предметно-орієнтованих навчально-інформаційних середовищ, які дозволяють використовувати мультимедіа, системи гіпермедіа, електронні підручники тощо;
- освоєння засобів комунікації (комп'ютерної мережі, телефонного, телевізійного, супутникового зв'язку для обміну інформацією);
- навчання правил і навичок «навігації» в інформаційному просторі;
- розвиток дистанційної освіти.

Навчання з використанням інноваційних технологій якісно перевищує класичну освіту. Воно інтегрує процеси, які не можна об'єднувати в межах класичної освіти: навчання, працевлаштування, планування кар'єри, безперервна освіта.

Інформаційні технології внесли в систему освіти такий імпульс нововведень, що справедливо можуть розцінюватися як основний засіб її інноваційного розвитку. Нині все більш потужно вчені і педагоги говорять про інформатизацію освіти як закономірний процес соціально-педагогічних перетворень, що пов'язані з насиченням освітніх систем інформаційною продукцією, засобами та технологією; впровадження в навчально-виховні установи інформаційних засобів, що базуються на мікропроцесорній техніці; а також інформаційної продукції та педагогічних технологій, що базуються на цих засобах.

Широке застосування у навчальному процесі знаходять мультимедійні інформаційні технології. Принципи технології мультимедіа характеризуються актами одномоментності візуального та процесуальності слухового сприймання, синтезу та синхронізації вербалізованих та невербалізованих знань, синхронізації та інтеграції часово-просторових та візуально-просторових джерел художньої та навчальної інформації. Системи мультимедіа широко використовуються для реалізації електронних підручників із кольоровою графікою, навчальних систем, мультимедійних бібліотек, довідкових географічних інформаційних систем. Використання інформаційних мультимедіа-технологій у системі освіти дозволяє розвивати творчий і інтелектуальний потенціал студента, його здібності сприймати та генерувати нові знання, а також застосовувати їх на практиці. Системи мультимедіа дозволяють завчасно формувати дидактичний матеріал для інформаційної підтримки різноманітних форм навчальної діяльності – читання лекцій, проведення практичних занять і тестування, самостійної роботи студентів тощо.

Використання мультимедійних інформаційних технологій в освіті (а саме розробка мультимедійних видань) за рахунок наявності множини аналітичних процедур (пошук, сортування, вибірка, порівняння інформації тощо); відкритої структури, що дозволяє швидко вносити будь-які зміни в зміст програми в залежності від результатів її апробації; можливості зберегти й опрацювати велику кількість різноманітної інформації (звукової, графічної, текстової та відео) та компонувати її в зручному виді сприяє:

- розкриттю, збереженню та розвитку індивідуальних здібностей студентів, належного кожній людині унікального поєднання особистих якостей;

- формуванню у студентів пізнавальних можливостей, прагнення до самовдосконалення;

- забезпеченню комплексності вивчення явищ дійсності, безперервності взаємозв'язку між гуманітарними, природничими, технічними науками та мистецтвом;

- постійному динамічному оновленню змісту, форм та методів навчальних процесів.

Інформаційно-навчальне середовище включає засоби й технології збору, накопичення, збереження, передачі, обробки й розподілу навчальної інформації, засоби представлення знань, забезпечуючи зв'язки та функціонування організаційних структур педагогічної діяльності.

Призначення інформаційно-навчального середовища – вияв, розкриття та розвиток здібностей і потенціальних можливостей індивіда до творчої ініціативи; створення умов для самостійного здобування знань і їх творчого засвоєння; забезпечення автоматизації процесу обробки результатів навчання; компенсаторність негативних наслідків спілкування студентів із засобами ІКТ.

Усе популярнішою стає дистанційна форма навчання [2, с. 142].

Дистанційне навчання – це форма організації навчання з використанням ІКТ, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання та самостійну роботу учнів із матеріалами, розміщеними в мережі.

Така форма навчання забезпечує студенту можливість вільного вибору часу, місця та темпу отримання ним навчальних матеріалів, здійснення контролю за навчальними досягненнями. В Україні така система впроваджується окремими закладами як форма отримання другої вищої освіти, підвищення кваліфікації, навчання персоналу тощо.

Однією з форм дистанційного навчання є вебінар.

Вебінар – це віртуальний семінар, організований із використанням Інтернет-технологій. Проводиться він як телеконференція, у ході якої можуть виступати доповідачі, демонструватися навчальні матеріали, презентації, документи тощо. Хід вебінару може бути записаний, збережений та відтворений.

Електронні словники – словники для перекладу слів з однієї мови на іншу. Бувають універсальні та спеціалізовані. Вони можуть бути встановлені на ПК, смартфоні, мобільному телефоні, ноутбуку або он-лайнові.

Популярними є *програми-словники*: УЛІС, МультиЛЕКС, Promt, АБВУД Lingvo та он-лайнні словники на сайтах Словник Lang.slovoedia.org.ua, Словенія slovenya.com, Мультитран multitrans.ru, словники на сайтах пошукових систем, наприклад, Яндекс словник lingvo.yandex.ru/ukr

Програми-перекладачі – це програми для автоматичного перекладу тексту з однієї мови на іншу. На відміну від словників, програми опрацьовують словосполучення, цілий текст, а не тільки окремі слова. Тому ми отримуємо зв'язний текст іншою мовою, а не просто набір слів. Популярними програмами-перекладачами є Pragma, PROMT Translation, Language Guide, OmegaT, MetaTaxis. Он-лайн перекладачі PROMT Translation www.translate.ru, Пролинг ОФІС On-line www.prolingoffice.com/services/translate#translate, Pragma Он-лайн www.trident.com.ua/ukr/online.php, Google <http://translate.google.com.ua> та ін.

Форуми перекладачів – це форуми, на яких у ході дискусії можна засвоїти переклад речень, слів, поспілкуватися з професіоналами-перекладачами, здобути допомогу в перекладі та ін. ProZ.com, <http://trworkshop.net/forum>

Інтерактивні курси для вивчення іноземних мов – це ППЗ для вивчення іноземних мов.

Знання іноземних мов передбачає не тільки вміння грамотно перекласти тексти, а й навички усного мовлення, вміння висловлювати власну думку, брати участь у діалогах на різні теми. Використовуючи мультимедійні курси, студенти в зручний для них час можуть попрактикуватися у вищевказаних діях, прослухати фрагмент тексту іноземною мовою, переглянути відеозапис та ін.

Happy English, Bridge to English, Іноземна мова. Спілкуємося іноземною мовою та он-лайн курси – Курси англійської мови www.study.ru, Мультимедійні курси англійської та німецької мов www.astropolis.net, Курси з англійської, німецької, французької іспанської мов <http://linguaklass.org> та ін.

В. П. Вембер [1, с. 50], класифікуючи освітні електронні ресурси, ототожнює такі поняття, як електронні навчальні видання, електронні засоби навчального призначення, комп'ютерні навчальні системи, педагогічні програмні засоби, електронні навчально-методичні матеріали. Автором виділено такі складові, як електронна навчальна книга, електронний навчальний посібник (енциклопедії, словники, альбоми карт і схем, інформаційні бази і банки знань, комп'ютерні лабораторні практикуми, бібліотеки електронних наочностей, хрестоматій, довідники, збірники вправ і задач, електронні атласи, контролюючі-тестуючі комплекси, віртуальні лабораторії, комп'ютерні тренажери), електронний підручник, автоматизовані навчальні системи, програмно-методичні комплекти, програмні засоби контролю за навчально-виховним процесом.

Ю. В. Триус серед складових методичного забезпечення комп'ютерно орієнтованих методичних систем навчання (КОМСН) виділяє такі сучасні електронні засоби навчання, як електронні словники і довідники, електронні навчальні і методичні посібники, електронні підручники [5, с. 250]. Розглянемо окремі з них:

Електронне видання – сукупність графічних, текстових, числових, мовних, музичних, відео-, фото- та інших матеріалів, поданих у цифровій формі і розміщених на електронних носіях, а також в електронній комп'ютерній мережі.

Навчальне електронне видання – електронне видання, яке містить систематизований матеріал із відповідної науково-практичної галузі знань. Воно має відрізнятися високим рівнем виконання і художнього оформлення, повнотою інформації, якістю методичного інструментарію і технічного виконання, наочністю, логічністю і послідовністю подання матеріалу.

Електронний методичний посібник – форма узагальнення і передавання педагогічного досвіду, формування і поширення нових моделей освітньої діяльності. В електронному методичному посібнику досвід педагога фіксується у вигляді відеофрагментів і аудіозаписів занять, текстових і графічних дидактичних матеріалів, поданих в електронній формі.

Електронний словник – електронний інформаційний ресурс. Він відповідає традиційному «паперовому» словникові та поряд із текстом і

графічними зображеннями може містити весь спектр медіа об'єктів, включаючи відео- та анімаційні фрагменти, звук, музику.

Електронний навчальний посібник – основне освітнє електронне видання, створене на високому науковому і методичному рівні, яке повністю відповідає програмі і змісту навчальної дисципліни (зумовлених освітнім стандартом), забезпечує безперервність і повноту дидактичного циклу процесу навчання за умови здійснення інтерактивного зворотного зв'язку. Звичайний електронний підручник являє собою комплект навчальних, контролюючих, моделюючих та інших програм, які розташовані на електронних носіях і у яких відображено основний науковий зміст навчальної дисципліни.

Мультимедійний електронний підручник сьогодні використовується не менше ніж традиційний підручник, тому постає питання про створення бібліотек мультимедійних компакт-дисків із курсами дисциплін, які викладаються в освітньому закладі та з супутньою інформацією. Електронний підручник має стати для студентів та педагогів таким же легкодоступним і простим у використанні джерелом інформації, як і звичайна книга.

Особливістю всіх електронних видань є те, що вони не можуть бути зведені до паперового варіанта без втрати дидактичних властивостей.

Порівняно із «паперовим» підручником педагогічний потенціал електронного значно потужніший завдяки наступним властивостям:

- гіпертекстовість – можливість перегляду навчального матеріалу за гіперпосиланнями;

- мультимедійність – можливість використання всіх засобів мультимедіа для більш ефективного подання навчального матеріалу – звук, графіка, відео, мультиплікація, анімація тощо;

- інтегрованість – може включати не тільки навчальні матеріали, але й запитання, тести для самоконтролю та контролю, гіперпосилання на іншу довідкову та навчальну літературу, надавати можливість безпосередньо працювати з проблемно-орієнтовним програмним забезпеченням, зокрема з системами комп'ютерної математики;

- конструктивність – використання ІКТ дозволяє будувати навчальний курс за принципами конструктивізму у навчанні, згідно з яким навчання реалізується шляхом конструювання когнітивних (уявних) моделей через експерименти з реальністю або їх комп'ютерними моделями;

- керованість – можливість організувати навігацію (послідовність пред'явлення навчального матеріалу) підручника залежно від успішності, психофізіологічних та інших індивідуальних характеристик студента, тобто забезпечити електронний посібник засобами зворотного зв'язку.

Однак перед вищими навчальними закладами стоять не менш важливі проблеми щодо впровадження освітніх і педагогічних інновацій у процесі вдосконалення навчального процесу щодо проектування інноваційного освітнього середовища:

- теоретичні і правові (відсутність атестаційних вимог із використанням ІКТ і дистанційних форм навчання та цілеспрямованої системи навчання викладачів);

- методичні (недостатня кількість методичної літератури, недостатня розробленість методик використання ІКТ на заняттях, в дистанційному навчанні та професійній діяльності педагогів);

- технічні (нестача комп'ютерної техніки, обмежений доступ до Internet);

- програмне забезпечення (недостатня кількість педагогічних програмних засобів, освітніх порталів, платформ дистанційного навчання);

- організаційні (не всі аудиторії оснащені комп'ютерною технікою, слабо або зовсім не функціонує система методологічної підтримки на основі Internet-технологій);

- особистісні (педагоги не вмотивовані використовувати ІКТ, не сформована потреба у постійному навчанні, підвищенні кваліфікації).

У педагогічній науці проаналізовано інноваційні методи викладання, спрямовані на ефективне засвоєння знань студентами, розвиток їх інтелекту, набуття умінь і навичок, досвіду самоосвіти, наукової роботи, набуття якостей, які сприятимуть творчій самореалізації.

Педагогічні інноваційні форми та методи навчання у вищому навчальному закладі є складовою інноваційного освітнього середовища. Серед педагогічних інновацій значне місце посідають активні форми навчання і нестандартні підходи до проблем навчального процесу. Проблема активізації навчального процесу, формування знань студентів із спеціальних дисциплін є актуальним завданням. Щоб його вирішувати викладачі спрямовують свою діяльність на розробки і застосування таких форм, методів і засобів навчання, які б сприяли підвищенню пізнавального інтересу студентів, активності, творчості в одержанні знань і навичок та подальшого їх використання на практиці. Формування знань йде тим успішніше, чим вища активність студентів.

Ефективним для модернізації вищої освіти є впровадження у навчальний процес ВНЗ інноваційних методів викладання. Проблеми інноваційних технологій і методів у сучасній вищій освіті актуальні, оскільки посилилася тенденція до гуманізації і гуманітаризації змісту освіти, ліцензовано нові навчальні дисципліни і – як наслідок – потреба в науково-педагогічних працівниках, які б змогли забезпечити інноваційний підхід до реалізації цих тенденцій під час навчально-виховного процесу. Показово, що викладачі отримали можливість створювати і втілювати власні інноваційні методики. Проте слід враховувати, що існує жорстка конкуренція між державними і недержавними ВНЗ, а це надає можливість студентам навчатися там, де є інноваційний потенціал і висока якість освіти. Усі ці зміни активізували потребу оновлення і вдосконалення освітнього середовища ВНЗ [7, с. 175].

Рушієм інноваційної діяльності у вищому навчальному закладі є викладач, адже суб'єктивний аспект є основним під час розроблення, впровадження, пропагування нових нетрадиційних методів викладання.

Креативний викладач експериментує, щоб створити ефективну методику навчання, коригує її, вдосконалює, пропонує нові методи. Основна умова такої діяльності – інноваційний потенціал викладача.

Наприклад, велике значення для підготовки майбутніх фахівців відіграють нестандартні заняття, які викликають зацікавлення студентів, сприяють їх інтелектуальному розвитку й моральному вихованню. Нестандартні заняття стимулюють пізнавальну самостійність, творчу активність і ініціативу студента. Заслугує на увагу досвід впровадження інноваційних технологій в педагогічних вищих навчальних закладах: заняття-змагання (вікторини, конкурси, семінари-аукціони, практичні заняття типу «відкритий мікрофон», КВК і брейн-ринги); заняття огляду знань, практикуми-заліки, консультації; заняття взаємного навчання, коли студент у ролі викладача проводить семінарське заняття, або студент у ролі фахівця дискутує з колегою по роботі та ін.; заняття комунікативної спрямованості (практикуми-диспути, конференції, телелекції); заняття-імітаційно-моделюючі ігри (імітація фахової діяльності, виконання ролей за сценарієм); лекції-подорожі; лекції-візуалізації; лекції вдвох; лекції із задалегідь сформульованими певними вимогами щодо найкращого поєднання традиційних і інноваційних методів навчання.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Основні принципи реформування вищої освіти:

- підготовка висококваліфікованого фахівця, яка здійснюється як наскрізна, послідовна, цілісна система: учень – студент – фахівець (бакалавр, магістр);

- реалізація стандартів освіти сучасності в їх змістовому й організаційному вираженні здійснюється на позиціях: самостійність і творча активність того, хто навчається і хто навчає, навчається та удосконалює свій фаховий рівень протягом усього життя;

- гуманістичність, фахова глибина і досконалість;

- інноваційні технології навчання; підготовка педагогічних кадрів;

- інтеграція вищої освіти України в європейський і світовий інформаційний простір.

Відповідно, основним змістом діяльності вищого навчального закладу повинно стати проектування інноваційного освітньо-виховного середовища, що передбачає зміну організації і змісту освіти з метою інтеграції у світовий освітній простір; оптимізацію кадрового забезпечення; комплексне удосконалення професійної майстерності педагогів через опанування інноваційними і дослідно-експериментальними видами діяльності.

Список використаних джерел:

1. Вембер В. П. Навчально-методичні вимоги до електронного підручника / В. П. Вембер // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія № 2, Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наукових праць / Редрада. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2006. – № 4 (11). – С. 50–56.

2. Корольський В. В. Інноваційні інформаційні комунікаційні технології навчання математики : навч. посібник / В. В. Корольський, Т. Г. Крамаренко, С. О. Семеріков, С. В. Шокалюк. – Кривий Ріг : Книжкове видавництво Киреєвського, 2009. – 322 с.
3. Кремень В. Інноваційність і освіта / В. Кремень // Позакласний час. – 2009. – № 11–12. – С. 36–38.
4. Кремень В. Модернізація системи освіти як важливий чинник інноваційного розвитку держави // Освіта України. – 2003. – № 34. – С. 2.
5. Триус Ю. В. Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання математики : монографія / Ю. В. Триус. – Черкаси : Брама Україна. – 2005. – 400 с.
6. Шапран О. І. Створення інноваційного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя / О. І. Шапран, Ю. П. Шапран // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 9. – С. 108-110.
7. Чепіль М. М. Порівняльна педагогіка : навч. посібник / М. М. Чепіль. – Київ : Академвидав, 2014 – С. 175.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Vember V.P. Navchalno-metodychni vymohy do elektronnoho pidruchnyka [Educational-methodical requirements to the electronic textbook] / V.P.Vember / Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Seriya № 2, Kompiuterno-oriietovani systemy navchannia: zb. naukovykh prats / Redrada. – K.: NPU im. M. P. Drahomanova. – 2006. – №4 (11). – S. 50-56. (in Ukrainian)
2. Korolskyi V. V. Innovatsiini informatsiini komunikatsiini tekhnolohii navchannia matematyky [Innovative information communication technology the teaching of mathematics] : navch. posibnyk / V. V. Korolskyi, T. H. Kramarenko, S. O. Semerikov, S. V. Shokaliuk. – Kryvyi Rih : Knyzhkove vydavnytstvo Kyreievskoho, 2009. – 322 s. (in Ukrainian)
3. Kremen V. Innovatsiiniist i osvita [Innovation and education] / Vasyi Kremen //Pozaklasnyi chas. – 2009. – № 11-12. – С. 36-38. (in Ukrainian)
4. Kremen V. Modernizatsiia systemy osvity yak vazhlyvyi chynnyk innovatsiinoho rozvytku derzhavy [The modernization of the education system as an important factor of innovative development of the state] // Osvita Ukrainy. – 2003. – № 34. – С. 2. (in Ukrainian)
5. Tryus Yu. V. Kompiuterno-oriietovani metodychni systemy navchannia matematyky [Computer-oriented methodical system of teaching mathematics] : monohrafiia / Yu. V. Tryus. – Cherkasy : Braма Ukraina. – 2005. – 400 s. (in Ukrainian)
6. Shapran O. I. Stvorennia innovatsiinoho osvitnoho seredovyscha v protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia [The creation of innovative educational environment in the process of professional training of future teachers] / O. I. Shapran, Yu. P. Shapran // Pedagogika, psykholohiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu. – 2010. – № 9. – S. 108-110. (in Ukrainian)

7. Chepil M. M. Porivnialna pedahohika [Comparative pedagogy] : navch. posibnyk / M. M. Chepil. – Kyiv : Akademvydav, 2014 – S. 175. (in Ukrainian)

Аннотация: В статье рассматриваются проблемы проектирования инновационной образовательной среды высшего учебного заведения. Среди них: внедрение инновационных информационных образовательных технологий, интерактивных методик обучения, роль преподавателя, который является двигателем инновационной деятельности в высшем учебном заведении. Определены проблемы внедрения инновационных технологий в учебно-воспитательный процесс вуза. Уточняются понятия: дистанционное обучение, вебинар, электронные словари, программы-переводчики, электронное издание, электронное методическое пособие, мультимедийный электронный учебник. Установлено, что основным содержанием деятельности высшего учебного заведения должно стать проектирование инновационной образовательно-воспитательной среды, которое предусматривает: изменение организации и содержания образования с целью интеграции в мировое образовательное пространство, оптимизацию кадрового обеспечения, комплексное совершенствование профессионального мастерства педагогов благодаря овладению инновационными и опытно-экспериментальными видами деятельности. Реализация результатов проведенных исследований позволит активизировать учебно-воспитательную деятельность вузов и создать инновационную образовательную среду.

Ключевые слова: инновационная образовательная среда, информационные образовательные технологии, инновационная деятельность, дистанционное обучение, вебинар, электронные словари, электронное издание, электронный учебник, инновационные методы преподавания.

Summary: The innovative problems of projecting educational environment of higher educational institutions are lighted in the article. Among them: the introduction of innovative information and educational technologies, interactive teaching methods, the role of teacher, which is the moving force of innovative activities in higher education. The problems of introduction of innovative technologies in the educational process of the university are defined. The following concepts like: distance learning, webinar, electronic dictionaries, translators, electronic publishing, electronic textbook, multimedia electronic textbook are clarified. It is established that the main content of activities of educational institutions should be to design innovative educational environments, which includes: changing the organization and content of education for integration into the world educational space, optimizing staffing, improving the comprehensive professional skills of teachers through mastery of an innovative and experimental activities. It is proved that the implementation of the results of these studies will enhance the educational activities of the University and to create an innovative learning environment.

Keywords: innovation educational environment, educational information technologies, innovation, distance education, webinar, electronic dictionaries, electronic publishing, electronic textbooks, innovative teaching methods.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2016

Г. П. Кособуцька

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Анотація. У статті актуалізовано й частково схарактеризовано основні теоретичні підходи до розкриття значення інформаційних технологій у системі духовного розвитку особистості учня. Розкрито змістові особливості понять «інформація», «інформаційні продукти», «інформаційно-інтерактивні методики» у контексті духовного розвитку особистості; уточнено склад і структуру особистісної діяльності в системі духовних взаємин «педагог – учень». З'ясовано, що впровадження інформаційних технологій сприяє передачі позитивного духовного досвіду, впливає на ефективність життєдіяльності учня. Доведено, що впровадження інформаційних технологій для духовного розвитку особистості вимагає від учителя спеціальної психолого-педагогічної підготовки, в процесі якої відбувається перехід до педагогіки співпраці, коли вчитель і учень знаходяться в рівному відношенні до інформаційних ресурсів, стають духовними партнерами, що впливає на світосприйняття вихованця та його духовність.

Ключові слова: інформаційні технології, інформаційне духовне середовище, духовний розвиток, духовні якості, духовна самореалізація.

Постановка проблеми. Найважливіші зміни сучасної системи освіти пов'язані з використанням нових інформаційних технологій навчання та виховання. Для вільної орієнтації в інформаційних потоках сучасний педагог будь-якого профілю повинен уміти одержувати, обробляти та використовувати інформацію за допомогою комп'ютерів, телекомунікацій, Інтернету та інших засобів зв'язку. Про інформацію сьогодні говорять як про стратегічний курс реформування освіти, як про ресурс, що визначає рівень розвитку держави. На наших очах створюються нові суспільні відносини, не зовсім досконалі, повні суперечностей і зіткнень, поглиблюється духовна деградація більшості дорослого населення, яке все далі відсторонюється від духовного інформаційного простору, духовної діяльності, прилучення до реалізації високих духовних цінностей. Постіндустріальний світ, з одного боку, швидкими кроками відходить від духовних ідеалів, від духовного розвитку особистості, а з іншого, навпаки, ґрунтується на інформаційних технологіях, потребує

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 4

Упорядники:

проф. **Петренко О.Б.**, доц. **Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування:
наукова бібліотека РДГУ

Підписано до друку 27.10.2016 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,7. Замовлення №197/1. Наклад 300

Віддруковано засобами різнографічного друку
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету
33027, Рівне, вул. С.Бандери, 12; тел.: 0-362-26-48-83

I – 66

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 4 / упоряд.
О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова,
Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2016. – 366 с.

УДК 37 : 005.591.6
ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016